

LUND UNIVERSITY

Om det metaforiska mötet mellan konkreta verb som svenskans gå och ligga och engelskans run

Jakobsson, Ulrika

Published in:
Språk och stil

2002

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Jakobsson, U. (2002). Om det metaforiska mötet mellan konkreta verb som svenskans gå och ligga och engelskans run. *Språk och stil*, 12, 189-210.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply: Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Om det metaforiska mötet mellan konkreta verb som svenskans *gå* och *ligga* och engelskans *run*

Av ULRIKA JAKOBSSON

Konkreta verb som prototypiskt refererar till kroppsställning och kropps rörelse är ofta mycket frekventa, vilket beror på att de på skiftande sätt också används metaforiskt. Intressant nog visar kontrastiva jämförelser på stora skillnader mellan språken vad gäller det enskilda verbet och dess metaforiska användning.

I denna uppsats behandlar jag ett avgränsat område av metaforisering, ett antal exempel på hur engelskan respektive svenskan i specifika kontexter nyttjar ett prototypiskt manipulativt verb (som refererar till hållande), positionsverb (som refererar till stående, sittande eller liggande) eller rörelseverb (som refererar till gående eller springande), medan det andra språket nyttjar ett annat. Med ett språks prototypiska verb avser jag det verb som man normalt använder om en konkret gestalts rörelse, position eller manipulation, det verb som också står som första förklaring i tvåspråkiga lexikon. På uppslagsordet *springa* finner man således *run*, *laufen* och *løbe* i svensk-engelska respektive svensk-tyska och svensk-danska lexikon. Följaktligen ser jag dessa verb som prototypiska beteckningar för springande rörelse i respektive språk. Jag utgår i enlighet med den kognitiva semantiken från att verbens prototypiska användningar är grundläggande och alltid i någon mening existerar som referenspunkter för sina respektive metaforiska användningar. Det förhållandet att ett verb som engelskans *run* i förstone kan te sig som ett mera allmänt och abstrakt verb än svenskans *springa*, beror rimligen på att *run* har en långt mer omfattande metaforisk användning än *springa*, med uttryck alltifrån *leave the engine running – lämna motorn i gång till run somebody a bath – göra i ordning (tappa upp) ett bad åt någon*, ett förhållande som ju dock inte berövar verbet *run* dess prototypiska status, dvs. dess rang som första beteckning för springande rörelse.

Tar man två så näraliggande språk som engelska och svenska kan man konstatera att både det svenska verbet *gå* och det svenska verbet *ligga* kan motsva-

ras av engelskans *run* (de följande två exemplen återkommer och numreras för sammanhangets skull då som 8 och 9):

She thought nothing of *running* a dishwasher with only a handful of forks stacked inside. / Hon drog sig inte för att *låta* diskmaskinen *gå* med bara lite bestick i. (Viberg 1998 s. 353.)

It *runs* in the family. / Det *ligger* i släkten.

Det prototypiska svenska verbet för gående rörelse motsvaras alltså i viss metaforisk användning av det prototypiska engelska verbet för springande, och svenskans prototypiska verb för liggande ställning kan motsvaras av det engelska verbet för springande rörelse – som ju är raka motsatsen till vila, ja rentav den snabbaste typ av rörelse människan kan åstadkomma av egen kraft. Listan över dylika exempel skulle kunna göras lång. Man kan fråga sig om det finns någon rimlig förklaring till att verb med prototypisk referens till skilda konkreta företeelser kan vara metaforiskt utbytbara. Jag menar att svaret på den frågan är ja, och att det finns två typer av förklaringar, vilket jag utvecklar närmare nedan.

Innan jag går in på själva undersökningen redogör jag för syfte och hypotes, ger en allmän teoretisk bakgrund, presenterar några tvärspråkliga undersökningar av konkreta verbs metaforisering – Ekberg 1993a: *Take and V* samt Jakobsson 1999: *Svenska och franska språkets referens till stående person* – samt redogör något för Vibergs jämförelse mellan engelskans *go* och svenskans *gå* (1996) och för hans analys av svenska motsvarigheter till den metaforiska användningen av verbet *run* (1998). Under rubriken »Två gånger sju verb» presenterar jag sedan mitt undersökningsmaterial, som jag i avsnitten »Kinetiken i verbet» och »Den schematiserande fantasin» närmare analyserar. Sist följer avsnitten »Utblickar mot andra språk» och »Avslutning».

Syfte och hypotes

Uppsatsens syfte är att tydliggöra hur verb med referens till olika prototypiska konkreta skeenden kan fylla en och samma metaforiska funktion. Den metaforiska skärningspunkt jag här har valt att presentera är fall där en metafor med något av de sju konkreta verben *stand/stå*, *sit/sitta*, *li/ligga*, *hold/hålla*, *go/gå*, *come/komma* eller *run/springa* motsvaras av en metafor med ett annat av dessa verb på det andra språket. Bakgrunden är att jag bland annat funnit exempel på

att svenskan har *ligga* eller *gå* där engelskan har *run* och att engelskan har *stand* där svenskan har *ligga*, och velat gå vidare och se om det finns fler likartade exempel. Jag har valt nämnda sju verb dels för att jag bland dem funnit flera för uppsatsen relevanta exempel redan före denna undersökning, dels därför att de utgör en enhetlig grupp såtillvida att de samtliga är basnivåverb (se teoriavsnittet) som prototypiskt refererar till något som gestaltas kroppsligt samtidigt som de kan indelas i två tydliga undergrupper, nämligen statiska verb (positionsverb och verbet *hålla*) och rörelseverb.

Med hjälp av det kognitivt semantiska begreppet »föreställningsschema» försöker jag påvisa två grunder till att sådana metaforiska sammanfall är möjliga. Min hypotes är att det antingen finns en minsta gemensam nämnare hos dessa skilda verb, eller en annan typ av förklaring till att två skilda typer av metaforer förmedlar en och samma betydelse. I det förstnämnda fallet handlar det om att en gemensam betydelsekärna utnyttjas. Det sistnämnda fallet är enligt min mening exempel på att människan har alternativa former för att konstruera verkligheten, dvs. olika sätt att begripliggöra skeenden för sig själv och andra. Påpekas ska att jag inte utforskar de etymologiska orsakerna, utan försöker ge två rimliga skäl till att dessa skilda metaforer *kan* referera till ett och samma konkreta eller abstrakta skeende.

Materialet för uppsatsen består av exempel ur tvåspråkiga lexikon samt ur tvärspråkliga undersökningar av Jakobsson (1999) och Viberg (1994, 1998) på metaforisk användning av ovannämnda svenska och engelska verb. Till grund för resonemanget ligger den kognitiva semantiska teorin med begreppen föreställningsschema, familjelikheter och basnivå samt tvärspråkliga undersökningar av Ekberg (1993a), Jakobsson (1999) och Viberg (1994, 1998).

Teoretisk bakgrund

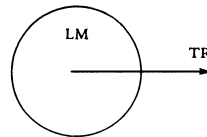
Människans förståelse av världen grundar sig ytterst på det dagliga samspelet med andra människor och med naturen. Enligt den kognitivt semantiska teorin ligger denna materiella erfarenhet till grund för språkets uppbyggnad. Erfarenheten av kontakt, rörelse och balans är så grundläggande för vår överlevnad och präglar till den grad vår totalupplevelse av omgivningen att vi knappast är medvetna om den. Fastän vi sällan funderar över vad balans är skulle den fysiska verkligheten bli ytterst kaotisk utan balans. Som små barn reser vi oss och försöker stå, trillar, reser oss, försöker igen, ända tills det fungerar. Det är svårt

att förklara hur man gör för att hålla balansen när man lär sig gå, eller att beskriva hur man låter bli att trilla när man cyklar. Det finns visserligen knep, som att man hela tiden ska försöka luta lika mycket åt båda hållen första gången man cyklar på en tvåhjulning, men det är först när man parerar sidofall utan att tänka på det som man verkligen har lärt sig hur man gör. Det är den sortens internaliserad förmåga som tjänar som referenspunkt i bygget av språket. Metaforiska uttryck som *hela projektet står och faller med vädret* och *han kände sig ur balans* återspeglar hur erfarenheten av balans genomsyrar språket (Johnson 1987 s. 74 ff.), och utgör tydliga exempel på abstrakta begrepp som kan härledas till konkreta motsvarigheter.

En faktor i människans förbegreppsliga medvetande som möjliggör detta språkliga skapande är kinetiska strukturer som vi kan applicera på både konkreta och abstrakta företeelser, VÄG, dvs. RIKTAD RÖRELSE, BALANS (jfr ovan), UPP och NER och UT och IN (Johnson 1987 s. 101, 126). Dessa strukturer kallas föreställningsscheman och är dynamiska och flexibla till sin natur. Johnson exemplifierar detta i en av den kognitiva semantikens pionjärböcker, *The Body in the Mind* (1987 s. 32–33), där han visar hur en mångfald konkreta och abstrakta uttryck med den engelska partikeln *out* opererar på tre likartade, men ändå något skilda föreställningsscheman (figur 1a–c):

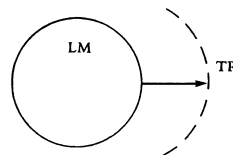
1a

John went out of the room.
Pump out the air.
Let out the anger.
Pick out the best theory.
Drown out the music.
Harry weasled out of the contract.

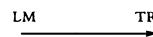
1b

Pour out the beans.
Roll out the red carpet.
Hand out the information.
Write out your ideas.

1c

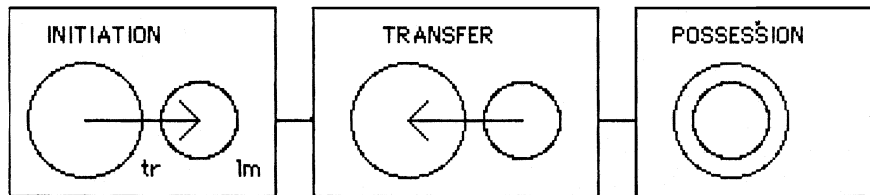
The train started out for Chicago.

Figur 1. Tre föreställningsscheman i anslutning till den engelska partikeln *out* (ur Johnson 1987 s. 32–33).

I figur 1a fokuseras lämnandet av den ursprungliga platsen, i figur 1b den nya plats där personerna eller föremålen i fråga kan uppfylla sin bestämda funktion och i figur 1c rörelsen mot ett nytt mål. Det centrala hos tesen om föreställningsscheman – vars generella och dynamiska egenskaper inte ges full rättvisa vare sig genom en tvådimensionell statisk figur på ett papper eller genom en mångordig muntlig eller skriftlig utläggning – är att de utgör en nödvändig grund för metaforiseringen. Samtidigt som de engelska konstruktionerna ovan inte skulle ha uppstått utan ett antal inbördes lagrade och korsade förändringar under språkhistoriens gång kräver varje metaforisering någon gemensam betydelse för den prototypiska och metaforiska användningen. Denna betydelse överförs enligt den kognitivt semantiska teorin via något av de 20–30 dynamiska och varierbara scheman som representerar i vardagen ständigt återkommande strukturer likt kontakt, position, balans, kraft, möte och riktad rörelse (Johnson 1987 s. 126, Gibbs & Colston 1995 s. 347 f.).

Det flexibla men ändå igenkännbara föreställningsschemat är en sammanhållande faktor för en rad familjelika användningar av ett ord. Termen familjelikheter, som först myntades av Wittgenstein 1992, innebär att varje användning av ett ord eller ett begrepp har en betydelse gemensam med andra användningar av detta begrepp, utan att den enskilda användningen därför måste ha något gemensamt med alla andra användningar (Lakoff 1987 s. 12–21). Familjelikheter kan också illustreras med användningar av det svenska verbet *ta* enligt Ekbergs analys (1993b):

Figur 2: Föreställningsschema för verbet *ta* (ur Ekberg 1993b s. 112).

Med stöd av det treledade föreställningsschemat INITIATION – TRANSFER – POSSESSION används basnivå verbet *ta* inte bara om det konkreta skeendet att man sträcker ut en arm och griper tag i något och för det till sig, utan utgör även grund för abstrakt syftande satser som *ta ett beslut*, *ta den möjlighet som erbjuds*, *ta jobbet* och *ta och smaka på gröten*. I de tre första exemplen utnyttjas hela föreställningsschemat för verbet *ta*, men i frasen *ta och smaka på gröten*

utnyttjas bara det första av de tre leden, dvs. INITIATION. Fenomenet att ett verbs underliggande rörelsemönster, eller en del av det, utnyttjas för metaforisk överföring illustreras också av den mångskiftande användningen av de 2×7 verb som jag beskriver nedan.

Ytterligare en kognitiv semantisk term av betydelse i sammanhanget är basnivå. De verb som jag här behandlar tillhör alla basnivån, vilket gör dem till starka kandidater för metaforisering. På basnivån återfinns begrepp som *fågel*, *stol* och *springa* medan begrepp som *djur*, *möbel* och *förflytta sig* återfinns på en högre kategoriseringsnivå och begrepp som *sparv*, *pinnstol* och *jogga* på en lägre och mera specifik nivå. Ett basnivåbegrepp är funktionellt och kunskapsmässigt primärt i förhållande till begrepp på andra nivåer därför att man kan uppfatta det som en sammanhängande gestalt som också är lätt att memorera. Små barn lär sig urskilja basnivåbegrepp innan de lär sig sortera bland begrepp på lägre eller högre nivå, och begrepp på basnivån utnyttjas i hög utsträckning metaforiskt (Rosch & Lloyd 1978 s. 27–46, Lakoff 1987 s. 12 f., Jakobsson 1996 s. 5 f.), vilket även gäller de 2×7 basnivåverb som jag behandlar i denna uppsats.

Tvärspråklig undersökning av konkreta basnivåverb

Två exempel på tvärspråkliga studier ur kognitivt semantiskt perspektiv är Lena Ekbergs (1993a) undersökning av pseudosamordningen *ta och V* som på svenska förekommer i uttryck som *ta och smaka på gröten*, *ta och flytta sig*, *ta och försöka med domkraften*, *ta och gifta sig* och dess motsvarighet i andra språk samt min egen jämförelse av svenskans och franskans referens till stående ställning (Jakobsson 1999).

Ekberg visar att konstruktionen *ta och V* också existerar i irländsk engelska, spanska, italienska, finska, ungerska och polska. I sin analys kommer hon fram till att verbet *ta* i just det här uttrycket baserar sig på första delen av det föreställningsschema jag redogör för i avsnittet Teoretisk bakgrund (ovan). En väsentlig punkt i hennes resonemang är att verbet *ta* även i en grammatikaliserad fras som *ta och V* har bibehållit en del av verbets betydelse och inte bleknat till rent funktionsord (Ekberg 1993b s. 112, 114 f., 128). Den kvardröjande betydelsen framgår enligt Ekberg av att verbfrasen *ta och V* alltid används om en viljemässig start, varvid *ta* anger igångsättandet och *V* preciserar handlingen. Påvisandet av en resterande kinetisk betydelse hos fraser som betecknas som

grammatikaliserade är av stort intresse. Det stöder den kognitivt semantiska tesen att människan systematiskt utnyttjar sin konkreta kunskap för att begripliggöra skeenden för sig själv och andra, och talar för att föreställningsschemat är ett konstruktivt analysredskap med stor räckvidd.

Medan Ekberg i sin analys av pseudosamordningen *ta och V* fokuserar en fras som används på likartat sätt i flera språk, granskar jag i denna och en tidigare uppsats det motsatta fenomenet, dvs. att två språk har skilda verbfraser för att beteckna ett bestämt skeende. Min undersökning av svenskans och franskans val av verbfras för att beteckna stående ställning visar att redan den konkreta prototypiska användningen av ett verb kan vara olika utbredd i olika språk, något som kan få konsekvenser för i vilken utsträckning och på vilket sätt verbet används metaforiskt. Det faktum att svenskan till exempel har positions verbet *stå* i det abstrakta uttrycket *stå inför ett fenomen* medan franskan i stället har befintlighetsverb, *se trouver devant un phénomène*, ligger helt i linje med svenskans rikliga referens till stående ställning och franskans tendens att enbart ha befintlighetsverb för konkret position i rummet.

Härav ska man dock inte dra slutsatsen att ett språks gängse sätt att exempelvis referera till position eller rörelse per automatik utnyttjas metaforiskt på ett visst sätt. Så är ingalunda fallet, vilket framgår av denna min jämförelse mellan engelskan och svenskan. På ett generellt plan råder det ändå en ganska god överensstämmelse mellan svenskan och engelskan i fråga om vilka verb som är mest frekventa och om betydelsen hos dessa verb (Viberg 1994). Flera konkreta verb som *gå* och *komma*, *ta* och *ge* tillhör enligt Viberg de tjugo vanligaste verben i både svenskan och engelskan, något som är utslag av en universell tendens. Också grammatiska verb som kopula och en rad hjälpverb är frekventa i både svenskan och engelskan och tillhör de europeiska språkens karakteristika.

Till denna uppsats bakgrund (och material) hör några av Åke Vibergs tvärspråkliga analyser. Viberg står inte på renodlat kognitiv grund, men tar ändå delvis verk av kognitiva semantiker som Talmy (1985) till utgångspunkt för sina analyser. De uppsatser av Viberg som jag här använder mig av är av vital betydelse i sammanhanget eftersom de innefattar en generell jämförelse av frekventa verb i engelskan och svenskan och ger en djupare analys av verben *go* och *gå* (Viberg 1994) samt av *run* och *springa* (Viberg 1998).

Engelskans *go* och svenskans *gå*

Viberg (1994) gör en korpusundersökning av engelskans *go* och svenskans *gå* baserad på svensk och engelsk skönlitteratur i original och översättning. Även om materialet inte är tillräckligt omfattande för att ge en heltäckande beskrivning, menar Viberg att det är stort nog för att visa på klara tendenser. Fastän båda verben är högfrekventa – *go* kommer på plats nummer 9 i verbens frekvenslista och *gå* på plats nummer 12 – används de båda verben på samma sätt bara i cirka en tredjedel av fallen. Merparten av de kongruenta användningarna har prototypisk referens, dvs. refererar till en konkret mänsklig agents rörelse i rummet, men inte alla. Betraktar man användningar med mental betydelse finner man både kongruenta användningar (exempel 1) och icke-kongruenta användningar (exempel 2 och 3). De tre exemplen nedan är hämtade ur Vibergs korpusundersökning (1994 s. 160–161).

- Ex. 1. Obviously, Swedish authorities wouldn't have *gone along* with that as part of an operation to create a cover for him. / Det skulle svenska myndigheter självklart inte *gå med på* som ett led i en operation för att skaffa en spion cover.
- Ex. 2. "I should have *agreed* to teach summer school", Sarah said. / »Jag skulle ha *gått med på* att undervisa i ferieskolan», sade Sarah.
- Ex. 3. When it *dawned* on him that he was awake, he would open his eyes and squint at the clock radio. / När det *gick upp* för honom att han var vaken öppnade han ögonen och sneglade på klockradion.

Det engelska verbet *run*

En annan typ av skillnad mellan verben i olika språk är graden av metaforiskt utnyttjande av det enskilda verbet. Som tidigare påpekats utnyttjar engelskan till exempel verbet *run* metaforiskt i högre grad än vad svenskan utnyttjar verbet *springa*, något som bland annat kan avläsas direkt i antalet uttryck som tas upp i tvåspråkiga lexikon (Viberg 1998, Norstedts stora engelsk-svenska och svensk-engelska ordbok).

Det engelska verbet *run* kommer liksom svenskans verb *rinna* och *ränna* från ett germanskt starkt verb av okänt ursprung. Också verbet *springa*, som tros vara besläktat med ett grekiskt ord som betyder 'skynda sig', har germanskt ursprung och finns i engelskans *spring* med betydelsen 'come or rush

out suddenly' (The New Shorter Oxford English Dictionary 1993), vilket motsvarar 'häftigt bryta fram', en av de två konkreta betydelser som NE:s ordbok ger för det svenska verbet *springa* utöver den prototypiska 'förflytta sig framåt med snabba steg varvid tidvis ingen av fötterna har kontakt med marken' (NE:s ordbok 1996). I de båda språken har alltså två olika germanska verb kommit att prototypiskt användas om springande rörelse. Nämnas kan att de närbesläktade språken danska och tyska har ett tredje germanskt verb som prototypisk beteckning för springande rörelse, nämligen *løbe* respektive *laufen*, med samma ursprung som svenskans *löpa*, vilket ju också i svenskan framför allt i idrottssammanhang används med referens till springande rörelse, och som för övrigt utnyttjas metaforiskt i högre grad än *springa* om man går efter antalet metaforiska användningar i Nationalencyklopedins ordbok.

Ett verb som prototypiskt refererar till en konkret position eller rörelse utnyttjas som tidigare påpekats ofta olika mycket i två språk. I Norstedts stora engelsk-svenska och svensk-engelska lexikon redovisas t.ex. 17 olika huvudkategorier av betydelser för *run* som upptar nästan åtta spalter, mot 3 för *springa* på knappa fyra spalter. Bland olika översättningar till svenska av engelskans *run* finner man vid referens till springande rörelse inte bara svenskans prototypiska verb *springa* (exempel 4), utan även andra verb likt *löpa* eller *rusa* (exempel 5) som i vissa kontexter används som ekvivalenter till *springa*, vilket också avspeglas i svenskans metaforik (exempel 6):

Ex. 4. It was cold and I *ran* as much to keep warm as I did to keep in shape. / Det var kyligt och jag *sprang* lika mycket för att bli varm som för att hålla mig i form.

Ex. 5. Tony watched as Philip *ran* to the back of the van and screamed at the little dog, 'Quiet, Harris!' / Tony såg när Philip *rusade* tillbaka till flyttbilen och skrek åt den lilla hunden: 'Tyst, Harris!' [...]

Ex. 6. [...] the country road that *runs* between the two mediaval hill villages of Ménerbes and Bonnieux, / [...] landsvägen som *löper* mellan de båda medeltidsbyarna Ménerbes och Bonnieux; (Viberg 1998, s. 347, 350)

Det förekommer vidare att engelskan använder verbet *run* med referens till icke-animat rörelse, till exempel när svenskan har verbet *rinna*:

Ex. 7. But she found the place where the river *ran* into the lake. / Men hon fann platsen där ån *rann* ut i sjön.

Engelskan använder också verbet *run* i referens till apparat som är igång, varvid svenskan i stället har ett verb som prototypiskt refererar till ett annat rörelsemönster och tempo, nämligen verbet *gå*:

- Ex. 8. She thought nothing of *running* a dishwasher with only a handful of forks stacked inside. / Hon drog sig inte för att *låta* diskmaskinen *gå* med bara lite bestick i. (Viberg 1998 s. 353)

Ytterligare en skillnad mellan de båda språken är, som exempel 9 visar, att engelskan i vissa fall har *run* medan svenskan har ett verb som refererar till ett statiskt tillstånd som *stå*, *sitta* eller *ligga*:

- Ex. 9. It *runs* in the family. / Det *ligger* i släkten. (Norstedts stora svensk-engelska ordbok s. 911: *släkt*)

Nämnas ska att de båda språken även kan ha helt skilda språkliga konstruktioner, som exempelvis:

- Ex. 10. Natalie *had run out of* instant coffee. / Natalie *hade slut* på snabbkaffet. (Viberg 1998 s. 351 f.)

Exemplen på olika typer av översättningar av verbet *run* till svenska (exempel 4–10) visar hur det större tvärspråkliga mönstret kan se ut för de verb som jag behandlar i denna uppsats.

Två gånger sju verb

En genomgång av översättningen av sju svenska och sju engelska verb med referens till kroppsställning (*stand/stå*, *sit/sitta* och *lie/ligga*), manipulation (*hold/hålla*) och förflyttning (*go/gå*, *come/komma* och *run/springa*) i Wordfinders (Prismas) engelsk-svenska och svensk-engelska lexikon visar likheter i uttryck som *the decision lies with her* – *beslutet ligger hos henne* och *this road goes to New York* – *den här vägen går till New York*, men också skillnader likt dem jag nämnt ovan.

Sex av de sju svenska verben (alla utom *sitta*) och fem av de engelska (alla utom *lie* och *sit*) återfinns bland de femtio mest frekventa verben i respektive språk (Viberg 1990 s. 405 och 1994 s. 178). Detta sammanhänger med att de också uppträder som lexikaliserade verb med varierande betydelser i samklang med skilda specifika kontexter. Ofta sker det i verbfraser där verbet tillsammans med frasens övriga led betecknar ett enhetligt skeende: VP:n med objektliknande NP-bestämningar: *hold the third place*; *hålla stånd*, VP:n med PP: *come to grief*; *gå i lås*, VP:n med (predikativt) adjektiv: *stand firm*; *gå varm* och VP:n med efterställd partikel eller efterställt adverb: *go on*; *stå i* (jfr Anward & Linell 1976 s. 80 ff.). Men det finns också lexikaliserade användningar

där verbet inte ingår i någon flerordsfras utan ensamt utgör verbfras, som i satsen *gafflarna ligger i högra lådan*.

I översättning av de sju engelska respektive svenska verben förekommer intressant nog verbfraser med följande av de övriga sju nämnda verben ensamma eller i flerordsfraser (förteckningen nedan baseras på den engelsk-svenska respektive svensk-engelska delen av Wordfinders [Prismas] lexikon och gör inte anspråk på att vara uttömmande):

Wordfinders engelsk-svenska lexikon

stand – ligga, hålla
lie – hålla
sit – stå, ligga, gå
hold – stå, ligga
go – stå, ligga, hålla
come – gå
run – stå, ligga, gå

Wordfinders svensk-engelska lexikon

stå – lie, go, come, run
ligga – stand, sit, go, come, run
sitta – lie
hålla – stand, go, come
gå – come, run
komma – go
springa – go, come

Att verben *stå*, *sitta* och *ligga* i vissa fall är inbördes utbytbara kan huvudsakligen antas botten i att alla tre verben anger position. Vad gäller verbet *hålla* vågar jag mig inte på någon generalisering, utan kan bara påpeka att *hålla* liksom *stå*, *sitta* och *ligga* refererar till ett statiskt tillstånd. Sägas ska också att referens till prototypiskt stående och hållande utnyttjas metaforiskt på likartat sätt i både svenskan, engelskan och franskan, något som kan antas bero på att bådadera refererar till ett motverkande av jordens dragningskraft.

Spaltar vi upp materialet står det klart att vi har att göra med tre typer av skillnader: skilda statiska verb, skilda rörelseverb samt det förhållande att det ena språket använder statiskt verb och det andra rörelseverb för att skildra ett och samma skeende.

Skilda statiska verb i engelskan och svenskan

stand – *ligga*, *hålla*

The church *stands* by the roadside / Kyrkan *ligger* vid vägen; As it now *stands* we cannot afford it / Som det nu *ligger till* har vi inte råd; The theory *stands* / Teorin *håller*.

lie – stå, sitta, hålla

The choice *lies* between London and Leeds / Valet *står* emellan London och Leeds; She does not know how the cards *lie* / Hon vet inte hur korten *sitter*; They had to *lie low* for a while / De måste *hålla sig undan* (*ligga lågt*) ett tag.

sit – stå, ligga

[...] and a never varnished beech desk, where the typewriter *sat* [...] (Byatt 1991 s. 19) / [...] och ett skrivbord av bok som aldrig fernissats där skrivmaskinen *stod* [...]; It was Donald who *sat* on the report / Det var Donald som *låg* på rapporten.

hold – stå, ligga

She *held* to her views / Hon *stod fast* vid sina åsikter; The car *holds* the road well / Bilen *ligger* bra på vägen.

Skilda rörelseverb i engelskan och svenskan

Precis som de statiska verben är rörelseverben i viss mån inbördes utbytbara. Jag menar att detta är möjligt tack vare att det finns en gemensam betydelsekärna, i detta fall en rörelse med en bestämd riktning.

go – springa

She loved *going* shopping / Hon älskade att *springa* i affärer.

come – gå

The lilacs *came* into blossom early that year / Syrenerna *gick* tidigt i blom det året; That's what *comes* of disobeying / Så *går* det när man inte lyder; If it *comes* to that / Om det *går* därhän.

run – gå

The film *ran* for three months / Filmen *gick* i tre månader; The stocking *has run* / Det *har gått* en maska [maskor] på strumpan; She thought nothing of *running* a dishwasher with only a handful of forks stacked inside / Hon drog sig inte för att *låta* diskmaskinen *gå* med bara lite bestick i (exempel 8 ovan). Time *ran on*, the summer passed, the autumn came and went, and there was still no news from the explorers / Tiden *gick* [påpekas ska att uttrycket *rusade iväg*, som kanske är en lika god översättning, är analogt med det engelska uttrycket *ran on*], sommaren tog slut, hösten kom och gick, och man hade fortfarande inte hört något från de upptäcktsresande.

Statiskt verb i det ena språket och rörelseverb i det andra

Inte minst intressant i tvärspråkligt sammanhang är det förhållandet att en metafor med ett rörelseverb i det ena språket kan motsvaras av en metafor med ett statiskt verb i det andra språket. I botten ligger människans förmåga att schematisera verkligheten på olika sätt.

sit – gå

On Friday he had to *sit* his last examination / På fredag skulle han *gå upp* i sin sista examen.

go – stå, ligga, hålla

What *goes on*? / Vad *står på*?; Where do the forks *go*? / Var ska gafflarna *ligga*?; It seemed like he *went on* talking for ever / Det kändes som om han *höll på* att prata i evighet; As she *went on* a diet she did not want any cake / Eftersom hon *höll* diet [även *gick på* diet; observera även att *go on a diet* ofta betyder *banta*] ville hon inte ha någon kaka; Unfortunately they had not much to *go on* / Tyvärr hade de inte mycket att *hålla sig till* [på svenska även *gå efter*].

come – stå, ligga, hålla

The water *comes up* to my knees / Vattnet *står* mig till knäna; It does not *come* natural to me / Det *ligger* inte för mig; The car does not *come up* the standard / Bilen *håller* inte måttet.

run – stå, ligga

They did not want to *run* the risk / De ville inte *stå* risken; He is the one who really *runs* everything / Det är han som *står för* ruljangsen; Inflation *is running* at 15 per cent / Inflationen *ligger* på femton procent; It *runs* in the family / Det *ligger* i släkten.

Den kognitiva semantiska teorin erbjuder som sagt två förklaringar till ovan nämnda metaforiska variationer. Den ena är fokuseringen på den kinetiska kärnan i verbets betydelse, och den andra är de varierande sätt varpå människan konstruerar verkligheten, alltså skapar sig inre mönster och bilder för att gestalta verkligheten i tanke och ord. I de två närmaste avsnitten resonerar jag kring några av verbfraserna och försöker motivera det skiftande metaforiska utnyttjandet av position, rörelse och hållande. För att göra uppställningen av exemplen enhetlig placerar jag genomgående det engelska exemplet först, oavsett om jag slagit på ett engelskt eller svenskt uppslagsord.

Kinetiken i verbet

Den ena förklaringen till att man i metaforisk överföring kan använda verb med skilda eller rentav motsatta betydelser om en och samma företeelse är att den kinetiska kärnan i verbens betydelse är identisk. Kinetik är rörelse och relationer. Fokuseringen på kinetiken innebär i detta sammanhang bland annat att formen hos stående, liggande och sittande personer ofta är oväsentlig i metaforiska uttryck, medan i stället den kinetiska strukturen i det skeende som verbet refererar till är central. Som framgår av de ovan listade verben motsvaras till exempel svenskans *stå* i vissa fall av engelskans *hold* och vice versa. En likhet mellan stående och hållande gestalt är att båda styrs av en kraft som motverkar jordens dragningskraft, att den stående gestalten respektive det hållna föremålet hindras från att falla till marken av subjektreferentens egen kraft.

Ex. 11. She *held* to her views. / Hon *stod fast* vid sina åsikter.

Det kan i förstone tyckas lite märkligt att jämföra en fristående gestalt och ett föremål som någon håller i handen. Det rimmar dock väl med den förhärskande uppfattningen inom såväl traditionell som kognitiv språkvetenskap att vi uppfattar själva skeendet (det som verbet refererar till) som primärt i förhållande till allt och alla som har med skeendet att göra (de tematiska rollernas referenter). Bortser vi från att *stå* är intransitivt och *hålla* transitivt, och från det fysiska gestaltandet av stående och hållande, återstår det gemensamma skeendet att jordens dragningskraft motverkas och att tendensen att falla upphävs. Ekvivalensen mellan referens till stående och hållande i exempel 11 kan då antas bero på att det finns ett gemensamt kinetiskt moment i de två verbens betydelse som överförs via föreställningsschemat BALANS. Man finner exempel på denna utbytbarhet också inom ett och samma språk. På svenska kan man ju säga: *Hon höll fast vid sina åsikter*, även om vi då får en liten betydelseglidning. Liknande paralleller finns inom andra språk, till exempel franskan. Jämför man svenskan och franskan kan man också finna fraser där ena språket har referens till stående och det andra till hållande gestalt:

Ex. 12. Le marchand, en dépit des pertes qu'il a faites, *est encore debout* ([är upprätt] Le Grand Robert 1988: *debout*). / Trots sina förluster *håller sig* affärsmannen ännu *uppe*.

Till grund för all riktad rörelse ligger enligt den kognitiva semantiken föreställningsschemat VÄG som består av en punkt A som utgör START, en transportsträcka och en punkt B som utgör MÅL. Det betyder att metaforer med verb som refererar till gående och springande båda opererar på schemat VÄG. Konstateras

kan att många abstrakta skeenden tycks låta sig beskrivas som ett gående såväl som ett springande. (Det ska också påpekas här att man i exempel 14 också kan tänka sig verbet *springa* på svenska även om *gå* är det gängse verbet.)

Ex. 13. The film *ran* for three months. / Filmen *gick* i tre månader.

Ex. 14. The stocking *has run*. / Det *har gått* en maska [maskor] på strumpan. (tidigare anført som exempel på skilda rörelseverb i engelskan och svenskan)

Så snart man plockar bort subjeksreferentens gestalt – som förvisso är olika vid gående och springande rörelse – och fokuserar den rumsliga förflyttningen, återstår hos verbens prototypiska användning endast en hastighetsskillnad, vars betydelse för metaforiseringen är ett intressant ämne som ligger utanför denna uppsats. Framhållas ska dock att det i många metaforiska fall rör sig om ett skeende vars hastighet uppfattas som invariabel eller ovidkommande i kontexten i fråga. När man i stället har ett skeende med en hastighetsskillnad som upplevs som variabel och som har betydelse i kontexten i fråga förekommer det att en rad verb brukas i nyanserande syfte som när man på svenska säger om tiden att den *sniglar sig fram*, *går sakta*, *går fort* eller *rusar iväg* alltefter omständigheterna.

Den schematiserande fantasin

Den andra förklaringen till att man i metaforisk överföring kan använda verb med skilda eller rentav motsatta betydelser om en och samma företeelse är vår möjlighet att variera den schematiserande beskrivningen av skilda företeelser i omgivningen som i exempel 9: *It runs in the family* / *Det ligger i släkten*. Enligt kognitiv semantisk teori är detta en grundbult i vår logiska fantasi (Johnson 1987 s. 25 ff., Lakoff 1987 s. 442), som innebär att det ofta finns alternativa modeller att haka fast en föreställning på. Familjen uppfattas ofta som en sammanhållen entitet som samtidigt innehåller en rad skilda individer. Utifrån det kan vi schematiskt föreställa oss familjen som en fyrkant med en massa punkter i. Alternativet är att vi låter bli att tänka på de enskilda individerna och i stället föreställer oss släkten som en enda massa, som en fyrkant helt täckt av en och samma färg. Dessa två tankemodeller betraktar Lakoff (1987 s. 428) som två utbytbara föreställningsscheman som han benämner MX (flerfald) respektive MS (massa). Om vi i enlighet härmed antar att uttrycket *It runs in the family* grundar sig på flerfaldsschemat över individer av olika generationer där

anlaget ständigt flyttar från den ena till den andra släktingen, och att uttrycket *Det ligger i släkten* grundar sig på massschemat, blir skillnaden mellan engelskans och svenskans metaforisering möjlig att begripa.

Ett annat exempel på variation är att man vid angivande av ett läge antingen använder positionsverb eller också – tack vare att man kan tänka sig ett läge som slutpunkten på en rörelse riktad mot just detta läge – i stället använder rörelseverb för att beteckna position. I exemplen 15–17 har engelskan fokus på slutpunkten för en rörelse, medan svenskan har positionsverb:

Ex. 15. Where do the forks *go*? / Var ska gafflarna *ligga*?

Ex. 16. The water *comes up* to my knees / Vattnet *står* mig till knäna.

Ex. 17. Inflation *is running at* 15 per cent / Inflationen *ligger* på femton procent.

På engelska kan bilden av placeringen av gafflarna på rätt plats i lådan i exempel 15 sägas vara kopplad till bakgrundsinformation att de förs dit från diskmaskinen eller diskstället, medan man på svenska helt koncentrerar sig på själva platsen för placeringen. I exempel 16 antyder det engelska rörelseverbet att vattnets knähöga nivå är slutpunkten för en föregående vattenstigning, och i exempel 17 pekar det engelska verbet på att inflationsnivån är resultatet av en förflyttning på skalan. I svenskan uttrycker man också i sistnämnda två fall placeringen med positionsverb. I exempel 18 är däremot språkens roller och perspektiv på skeendet ombytta så att svenskan har fokus på slutpunkten för rörelsen mot målet, medan engelskan har positionsverb:

Ex. 18. *sit* an examination / *gå upp* i examen

Bland översättningarna av de sju engelska och sju svenska verb som ingår i mitt material finner man också exempel på att ett agerande som risktagande omnämns metaforiskt med antingen rörelseverb eller positionsverb:

Ex. 19. He couldn't *run* the risk / Han kunde inte *stå* risken.

I engelskan ses alltså risktagandet som något fortlöpande – intressant nog faller det sig naturligt att använda det svenska ordet *fortlöpande* som också har en referens till springande rörelse för att förklara den engelska varianten – medan risktagandet på svenska snarare ses som en beredskap (jfr Jakobsson 1996 s. 33–34). Påpekas ska att svenskan också har uttrycket *löpa risk att göra något*, med den något annorlunda innebörden 'riskera något utan eget ansvar eller förvållande', och dessutom en fras där substantivet *risken* föregås av ett annat högfrekvent verb än *stå*, nämligen *ta*, *ta risken*. Sistnämnda konstruktion är analog med fraser som *ta ansvaret (på sig)* och *ta beslut* (jfr Ekberg 1993b s.

12 ff.), fraser vilka som sagt bygger på föreställningen att man sträcker sig efter ansvaret eller beslutet och för det till sig precis som man sträcker sig efter en penna när man ska skriva. Detta är intressant såtillvida att det ger oss ytterligare exempel på att två metaforiskt syftande verbfraser med olika verb (*stå* och *ta*) – i detta fall inom ett enda språk – kan referera till en och samma företeelse.

Ytterligare exempel på skillnader i konstruktionen av verkligheten finner man i angivandet av geografisk eller lokal befintlighet. De tre verb som i respektive språk betecknar kroppsställning nyttjas också som positionsverb, alltså anger var någonstans en person, en byggnad eller ett föremål befinner sig. Framför allt är detta vanligt i svenskan, men det förekommer även i engelskan. När man i svenskan använder verben *stå*, *sitta* och *ligga* om icke-animata entiteter har engelskan ofta verbet *be*, men i vissa fall har svenskan ett av de tre verben och engelskan ett annat. Vid angivande av geografisk position har engelskan i viss kontext verbet *stand* och svenskan verbet *ligga*:

Ex. 20. The church *stands* by the roadside / Kyrkan *ligger* vid vägen.

Det som skiljer språken åt i exempel 20 är att engelskan anger kyrkans upprätta karaktär, medan svenskan reducerar huset till en punkt på kartan. Det finns mera information i den engelska meningen, dvs. en information om kyrkans upprätthet som vi egentligen inte behöver eftersom alla vet att en kyrka har en vertikal sträckning. I svenska språket används regelmässigt verbet *ligga* om geografisk position i satser som *Huset ligger på Storgatan* och *Restaurang Gödda kalven ligger alldeles om hörnet*. Den enda gången man i svenskan använder verbet *stå* om var ett hus är beläget är när man vill frammana en bild av hur det reser sig i förhållande till närområdet som i satsen *Huset står mitt i en prunkande trädgård* (jfr Jakobsson 1996 s. 26–27). I engelskan är däremot användningen av *stand* vid angivande av en byggnads geografiska placering som i exempel 20 vanligt förekommande.

Också vid abstrakt referens har engelskan i vissa fall *stand*, medan svenskan har *ligga*. Det gäller bland annat vid referens till hur läget är vid en viss tidpunkt (exempel 21) och vid referens till valet mellan två alternativ (exempel 22):

Ex. 21. As it now *stands* we can't afford it / Som det nu *ligger till* har vi inte råd.

Ex. 22. The choice *lies* between London and Leeds / Valet *står* emellan London och Leeds.

Engelskans och svenskans olika verbval i exempel 21 och 22 behöver varken tolkas som en orimlighet eller som att betydelskillnaden mellan de båda ver-

ben suddas ut i abstrakt användning. I stället menar jag att det som i tidigare fall kan förklaras med människans möjlighet att konstruera verkligheten på alternativa sätt. Precis som man vid konkret referens kan ta med informationen om kyrkans upprätthet vid positionsangivelse (*stand*) eller låta bli att göra detta (*ligga*) kan man föreställa sig det abstrakta läge som åsyftas i 21 och det val som åsyftas i 22 antingen som en potentiell kraft (*stand*) eller bara som en punkt (*ligga*).

Utblickar mot andra språk

Innan jag avslutar uppsatsen ska jag ge några exempel på hur man i andra språk uttrycker de satser som jag ovan diskuterar. Vad gäller utbytbarheten mellan stående och hållande gestalt går den som vi sett åt båda hållen i svenskan och engelskan: *The theory stands / Teorin håller* respektive *She held to her views / Hon stod fast vid sina åsikter*. Så är också fallet för svenskan och franskan. Som jag visar i exempel 12 förekommer det att franskan har referens till stående medan svenskan har referens till hållande: *Le marchand est encore debout / affärsmannen håller sig ännu uppe*, och det omvända förekommer också: *Han kunde inte stå emot frestelsen* blir till exempel på franska: *Il ne pouvait pas tenir contre la tentation* [Han kunde inte hålla mot frestelsen]. Även vid en jämförelse mellan svenskan och tyskan finner man exempel på att referens till hållande och stående kan utnyttjas i samma sammanhang: *På den tiden höll de honom alltid om ryggen / Sie sind ihm damals immer beigestanden*. Här påminns man även om att utbytbarheten också kan gälla inom ett språk. Svenskan har ju till exempel en motsvarighet till tyskans *beistehen* i verbet *bistå*, som dock inte passar riktigt i just detta exempel. Det finns alltså en rik metaforisering av referens till stående och hållande, och de två metaforiska områdena verkar i någon mån vara överlappande, något som skulle kunna äga större giltighet och kanske vid prövning rentav visa sig vara ett universellt drag.

Vad gäller metaforisk referens till gående och springande gestalt finns det tecken som tyder på att svenskan bland germanska språk är något av en särpling i sitt utnyttjande av verbet *gå*. Inte bara engelskan har i flera fall referens till springande rörelse där svenskan har referens till gående rörelse, utan även danskan och tyskan har verben *løbe* respektive *laufen*, dvs. de verb som prototypiskt används om springande rörelse, i metaforiska användningar som *Toget*

løber kun søndage / Tåget går bara söndagar, Det løber rundt for mig / Det går runt för mig och Er ließ den Motor laufen / Han lät motorn gå, Das Buch läuft gut / Boken går bra; Sie sind auf Grund gelaufen / De har gått på grund.

I ett globalare perspektiv vore det också intressant att undersöka vilka andra metaforer som kan motsvara dem med referens till gående och springande rörelse. I vilken utsträckning har också andra språk *gå* eller *springa*, i vilken mån har de andra rörelseverb eller ytterligare andra lösningar? Säkert är i alla fall att alla dessa tre varianter förekommer, som till exempel i ryskans motsvarigheter till engelskans användning av verbet *run*. På ryska säger man liksom på svenska att en film går en viss tid: *Film sjol tjetyre mesiatsa* 'Filmen gick i fyra månader'. När det gäller apparater som är i verksamhet använder man inte rörelseverb som på engelska eller svenska utan verbet för arbeta: *Ona dopuskala, tjtbody posudomojetjnaja masjina rabotala s odnimi priborami* 'Hon accepterade att diskmaskinen arbetade med enbart bestick'. Där engelskan har verbet *run* och svenskan verbet *rinna* som beteckning för flytande vatten som i exempel 7 har ryskan ett verb för fallande rörelse: *Ona nasjla mesto, gde reka vpadaet v ozero* '... där floden faller in i sjön'.

Avslutning

Sammanfattningsvis kan konstateras att det finns ett antal fall där svenska respektive engelska verbfraser med referens till position, rörelse och manipulation på det andra språket motsvaras av verbfras med ett verb som i sin konkreta prototypiska syftning har en helt annan betydelse, så att till exempel en svensk verbfras med *stå* översätts med en engelsk verbfras med verbet *lie, go, come* eller *run*. En analys av ett tiotal sådana exempel pekar på två möjliga orsaker till att verb med helt skilda grundbetydelser på detta sätt kan vara utbytbara. Den ena är att det finns en gemensam betydelsekärna som utnyttjas metaforiskt, som betydelsen position hos verb med referens till stående och liggande gestalt, eller betydelsen kraft hos verb med referens till stående och hållande gestalt. Den andra är att människan för att tolka skeenden och kommunicera sina tankar konstruerar verkligheten på skilda sätt, varvid hon tar fasta på den ena eller andra delen i ett skeende och utifrån det skapar en föreställning som ytterst grundar sig på vardagens kinetik, på människans upplevelse av relationer och rörelser i det fysiska rummet.

Det första – en gemensam betydelsekärna – ser man exempel på i metaforisk

användning av engelskans *run* och svenskans *gå* vilka på respektive språk används om pågående skeende som till exempel en apparat i drift och om iterativt skeende som visningen av en specifik film under en viss tidsperiod. I båda fallen utnyttjas betydelsen rörelse som metafor medan såväl springandets och gåendets olika karakteristiska gestalter som den principiella hastighetsskillnaden är borta ur bilden. Det andra – varierande verklighetskonstruktion – innebär exempelvis att en verbfras fokuserar antingen på vägen eller målet, som då engelskan använder verbet *go* för att precisera var besticken ska placeras i kökslådan, i stället för att som svenskan ta fasta på slutpunkten och använda ett positionsverb som *ligga*, eller att engelskan använder verbet *run* för att precisera hur hög inflationen är medan svenskan använder *ligga*.

De iakttagelser jag här refererar till är intressanta på två sätt. För det första kan man utifrån dem formulera hypotesen att verb med referens till kroppsställning, kroppsrörelse och hållande universellt sett kan användas metaforiskt enligt ett variationsmönster som sammanhänger med den kinetiska betydelsekärnan hos verbet och med olika varianter av verklighetskonstruktion. Två mera specifika hypoteser som i detta sammanhang vore intressanta att pröva är huruvida det är en generell tendens i världens språk att referens till stående och hållande gestalt och referens till gående och springande gestalt i många fall är inbördes utbytbara i metaforiska sammanhang, vilket min genomgång tyder på.

När det gäller metaforisk referens till gående och springande gestalt vore det också intressant att pröva hur pass tydliga profiler skilda språk har i det här avseendet, och om det till exempel föreligger en generell skillnad mellan svenskan och övriga germanska språk såtillvida att de sistnämnda – som min begränsade exempelsamling antyder – rent generellt har en högre växel i vissa rörelsemetaforer, dvs. i flera fall refererar till springande när svenskan refererar till gående, utan att man samtidigt kan finna exempel på motsatsen.

Litteratur

- Anward, Jan & Linell, Per, 1976: Om lexikaliserade fraser i svenskan. I: Nysvenska studier 55–56. (Svenskans beskrivning 9.) S. 77–119.
- Byatt, Antonia Susan, 1991: *Possession*. New York.
- Ekberg, Lena, 1993a: The cognitive basis of the meaning and function of cross-linguistic *Take and V*. I: *Belgian Journal of Linguistics* 1993:8. S. 21–42.
- Ekberg, Lena, 1993b: Verbet *ta* i metaforisk och grammatikaliserad användning. I: *Språk och stil* 3. S. 105–139.
- Ekberg, Lena, 1995: *The Mental Manipulating of the Vertical Axis: How to go from*

- “up” to “out” or from “above” to “behind”. I: *Current issues in linguistic theory* 150. S. 69–87.
- Gibbs, Raymond W. Jr, Beitel, Dinara, A., Harrington, Michael & Sanders, Paul E., 1994: Taking a Stand on the Meanings of Stand: Bodily Experience as Motivation for Polysemy. I: *Journal of Semantics* 11. S. 231–251.
- Gibbs, Raymond W. Jr & Colston, Herbert L., 1995: The cognitive psychological reality of image schemas and their transformations. I: *Cognitive Linguistics* 6–4. S. 347–378.
- Jakobsson, Ulrika, 1996: Familjelika betydelser hos stå, sitta och ligga – en analys ur den kognitiva semantikens perspektiv. I: *Nordlund* 21. Lund.
- Jakobsson, Ulrika, 1999: Svenska och franska språkets referens till stående person. I: *Språk och stil* 9. S. 71–100.
- Johnson, Mark, 1987: *The Body in the Mind – the Bodily Basis of Meaning, Imagination and Reason*. Chicago.
- Lakoff, George, 1987: *Women, Fire and Bangerous Things. What Categories Reveal about the Mind*. Chicago.
- Rosch, Eleanor & Lloyd, Barbara B., 1978: *Cognition and Categorization*. Hillsdale, New Jersey.
- Talmy, Leonard, 1985: Lexicalization patterns: Semantic structures in lexical forms. I: Shopen, T. (ed.): *Language typology and syntactic description* 3. Cambridge. S. 57–149.
- Viberg, Åke, 1990: Svenskans lexikala profil. I: *Svenskans beskrivning* 17. Åbo. S. 391–408.
- Viberg, Åke, 1994: Vocabularies. I: Inger Ahlgren & Kenneth Hyltenstam (eds.): *Bilingualism in Deaf Education. (International Studies on Sign Language and Communication of the deaf 27.)* S. 169–199.
- Viberg, Åke, 1996: Cross-linguistic lexicology. The case of English *go* and Swedish *gå*. I: Karin Aijmer, Bengt Altenberg & Mats Johansson (eds.): *Languages in Contrast. (Papers from a Symposium on Text-based Cross-linguistic Studies, Lund, March 4–5 1994.)* Lund.
- Viberg, Åke, 1998: Running and putting in English and Swedish. I: Stig Johansson & Signe Oksefjell (eds.): *Corpora and Cross-linguistic Research*. S. 343–376.
- Wittgenstein, Ludvig, 1992: *Filosofiska undersökningar, del 1. I översättning av Anders Wedberg*. Stockholm. (Originalupplaga 1953.)

Ordböcker

- Fransk-svensk ordbok. Enwall, Jeannie & Lötmarker, Ruth. Stockholm 1995.
- Le Grand Robert de la Langue Française. Robert, Paul. Paris 1988.
- Nationalencyklopedins ordbok 1–3. Allén, Sture m.fl. Höganäs 1996.
- Norstedts dansk-svenska ordbok. Molde, Bertil & Ferlov, Niels. Stockholm 1992.
- Norstedts stora engelsk-svenska ordbok. Wiman, Mona m.fl. Stockholm 2000.
- Norstedts svensk-engelska ordbok. Sjödin, Maria m.fl. Stockholm 2000.
- Norstedts svensk-tyska och tysk-svenska ordbok. Berglund, Britt-Marie m.fl. Stockholm 1994.
- The New Shorter Oxford English Dictionary 1–2. Brown, Lesley. Oxford 1993.

Norstedts stora engelsk-svenska ordbok. Wiman, Mona m.fl. Stockholm 2000.
Wordfinder (Prismas) lexikon. Version 3.0 för fleranvändare. Wordfinder Software AB
1991–1995.

Personlig kommunikation

Dewsnap, Robert, översättare från svenska till engelska, 2001: Följande engelska exempel: Time *ran on*, the summer passed, the autumn came and went, and there was still no news from the explorers.

Magnusson, Hans, tolk och översättare från ryska till svenska, 2001: Tre exempel till ryska.